

इदं सत्यं धर्मस्य मूलं ॥ अपिच सतामपि सत्यं धर्ममूलमित्येतद्विदितं त्वत्कृते त्वत्प्रयोजनांतरायवशेन मयिकुपितो राजा कोपदोषण यथानत्यजेत्तथा कुर्वितिशेषः ॥ एतेन पितुरधर्मात्राणं पित्राज्ञापरिपालनं च पुत्रस्य महान् धर्म इति सूचितं ॥ २४ ॥ दशरथमिव राममपि निर्वघ्नाति ॥ यदीति ॥ राजाय द्वक्ष्यते तद्यदिकरिष्यसि ततो हं सर्वं पुनर्विशिष्यास्यामि ॥ २५ ॥ राज्ञा राजानुमत्यामया यदभिहितं तच्च यि न विपत्स्यते व्यर्थं न भविष्यति तदा हं वक्ष्यामि ॥ राजैव वदतु तत्राह ॥ नहीत्यादि ॥ त्वदप्रियत्वा

धर्ममूलमिदं रामविदितं च सतामपि ॥ तत्सत्यं न त्यजेद्राजा कुपितस्त्वत्कृते यथा ॥ २४ ॥ यदितद्वक्ष्यते राजा शुभं वा यदि वा शुभं ॥ करिष्यसि ततः सर्वमास्यास्यामि पुनस्त्वहं ॥ २५ ॥ यदित्वभिहितं राज्ञा त्वयितन्न विपत्स्यते ॥ ततो हं मभिधास्यामि न त्वेप त्वयि वक्ष्यति ॥ २६ ॥ एतत्तु वचनं श्रुत्वा कैकेय्या समुदाहृतं ॥ उवाच व्यथितो रामस्तं देवीं नृपसन्निधौ ॥ २७ ॥ अहो धिङ्गार्हसे देवि वक्तुं मामीदृशं वचः ॥ अहं हि वचनाद्राज्ञः पतेयमपि पावके ॥ २८ ॥ भक्षयेयं विषं तीक्ष्णं पतेयमपि चार्णवे ॥ नियुक्तो गुरुणा पित्रा नृपेण च हितेन च ॥ २९ ॥ तद्ब्रूहि वचनं देविराज्ञो यदभिकांक्षितं ॥ करिष्ये प्रतिजाने च रामो द्विर्नाभिभाषते ॥ ३० ॥ तमार्जवसमायुक्तमनार्यासत्यवादिनं ॥ उवाच रामं कैकेयी वचनं भृशदारुणं ॥ ३१ ॥ पुरा देवा सुरेयु द्वे पित्रा ते मम राघव ॥ रक्षितेन वरौ दत्तौ सशल्येन महारणे ॥ ३२ ॥ तत्र मे याचितो राजा भरतस्याभिषेचनं ॥ गमनं दंडकारण्ये तव चाद्यैव राघव ॥ ३३ ॥

त्वत्समक्षं साक्षादिति शेषः ॥ २६ ॥ रामोपि दशरथवदेव घोरत्वं ज्ञात्वापि महापुरुषत्वाद्धीरोदात्तत्वात् सर्वथैव करिष्यामीति प्रतिजानीते एतदिति ॥ व्यथितः गुरुवचनोल्लंघनमनयापिशंकितमिति संतप्तः ॥ २७ ॥ ईदृशं अकरणं शंकावचनं यदितद्वक्ष्यत इत्यादिकमित्यर्थः ॥ २८ ॥ गुरुणा इहामुत्र हितोपदेष्टा ॥ २९ ॥ प्रतिजाने कृतसुकृतादिसाक्षितयेति शेषः ॥ तदेव स्थिरयति ॥ रामो द्विरित्यदुक्तं तदुक्तमेव तद्विरुद्धं न पुनर्वदतीत्यर्थः ॥ तत्तदभावविषयतया द्विरावृत्तं भाषणं न करोतीति यावत् ॥ ३० ॥ ३१ ॥ पूर्वं सशल्येन पश्चाच्छल्यापाकरणपूर्वमयारक्षितेन ॥ ३२ ॥ तत्र तयोर्वरयोरेकेन ॥ अद्यैव एतत्क्षण एव ॥ ३३ ॥